

S.E.

Ze dne 27.10.1956

14.30 hod.

Voláme KSČ.

V dnešním pořadu pro členy KSČ přečteme obvyklý dopis od exulanta Jaroslava z New Yorku. Dopis je určený jeho příteli komunistovi, který zůstal doma v Československu.

Tady Jaroslav,

kdybych oslavoval 28.říjen doma s tebou, tak bych se dnes asi rozmyšlel, který 28.říjen to vlastně chci oslavovat. Nikomu nic neberu, ale říjen z roku 1918 by to nebyl. Především jsem u toho nebyl. To, co mi vyprávěla meminka na mě dělá dojem, že to bylo velké radování a o nějaké revoluci, jak se nám říkalo v republikánské škole na oslavách v tělocvičně, o nějaké revoluci ani řeči. To co jsem si potom přečetl v Peroutkově knize Budování státu by mě pak vzalo poslední sladké iluze o tom prvním 28.říjnu dočista. Peroutka totiž v několika kapitolách znova znova dokládá, že 28.říjen byla revoluce, jako když někdo vystoupí z tramvaje, a ty si pak sedneš na jeho místo. Zkrátka staré Rakousko se u nás rozpadlo na prášek a tím vznikla republika. Jediné násilí bylo, když antikléčkářní republikáni někdo na Staroměstském náměstí vyvrátili Mariánský sloup, čili ostuda. Ne, když já myslím na 28.říjen, tak myslím na 28.říjen ten první za protektorátu, tedy v 39.roce. To byla totiž Praha právě tak elektrisovaná, jako je dnes. Byli jsme elektrisováni, poněvadž se vědělo předem, že budeme národní svátek slavit, jakoby v Praze ani nebyli nacisté. Trikolory, sváteční šaty, ve škole jsme se neučili. Byla to celá národní konspirace. Přitom ovšem nacisté v Praze byli. A v té černé chvíli dějin k tomu bylo třeba odvahy. Byla válka a křivka našich nadějí byla na sestupu. Byli jsme ještě zlomeni z Mnichova. A ten první 28.říjen po Mnichově, už za protektorátu nějak vytryskla ta odvaha a to odhodlání, co jsme ve dnech Mnichova nevypotřebovali a co nám ještě zbylo. Odpoledne pak byli demonstrace. Byly imposantní. Bylo to něco, co vyšlo jenom a jenom z vnitřní situace. Vnější situace vypadala tak, že Polsko bylo rozdranžírováno stalinistickými a nacistickými armádami. Francie na cestě ke kapitulaci. Naděje byly dole. Tisíciletá říše. Bubny a insignie strany SS na pražských ulicích. V tomto okamžiku mezinárodní bídě jsme demonstrovali tvrdou vůli, nenechat věci tak, jak byly. Posmíváme se často sami sobě, že jsme jenom Švejkové. Nejsme k sobě spravedliví. Jsme Švejkové někdy. Ale pak v nás je také něco jiného. Není pravda, že my máme monopol na Švejka a Poláci na hrdinství. Když tedy 28.říjen, pak ten z roku 1939. Náhodou tomu dějiny chtěly, aby ten letošní 28.říjen připadl ne dobu, kdy je Československo také elektrisováno. Jenomže na rozdíl od roku 1939 je ta vnější mezinárodní situace radikálně jiná. Pohybujeme se přesně rečeno opačným směrem. Roku 1939 bylo Polsko zničeno. Letos je Polsko přímo na cestě ven z koloniální porovy k samostatnosti. Roku 1939 bylo Maďarsko spojencem tehdejšího vojenského kolosu Evropy spojencem třetí

říše. Letos je Maďarsko uprostřed revolučního přelomu a chystá se vytlačit vojenšký kolos Sovětského Svatku za Karpaty. Roku 1939 byla Jugoslavie pod vládu prince Regenta Pavla pod vládou nakloněnou příznivě třetí říši. Letos je Jugoslavie nezávislá a přihodila věhru svého vlivu na stranu hnutí nezávislosti i v Polsku. A konečně Protektorát Čechy a Morava byl obsazen nacistickou vojenskou mocí. Letos sovětský protektorát Československo. Není obsazen sovětskou mocí, nýbrž vojenskou mocí složenou z Čechů a Slováků. Roku 1939 nacistické armády všude triumfovaly. Letos sovětské armády všří všude v situaci, která se mi v této chvíli jeví, jako naprosto neudržitelná. Jestliže byl roku 1939 důvod k tomu, aby náš strach Čechů silič, jsou letos důvody k tomu, aby strach Čechů a Slováků slabil. Křivka nadějí řla 28. října 1939 rapidně dolů. Křivka nadějí jde letos nahoru. V úplné beznedojné mezinárodní situaci jeme se schopili ke státečnému protestu. To tenkrát bylo maximum. Více jsme tenkrát sami od sebe žádat nemohli. Teď máme v Československu sovětskou inspekci. Přišel pan Aristof ze sekretariátu pána Chruščeva. Přišel právě ve chvíli, kdy začalo vření v Polsku a Maďarsku. Dovedu si představit, jak to asi vypadlo při rozhovorech s Novotným, Zápotockým a ostatními. Aristof k nim zvedal tázavý zrak a chtěl vědět jestli také naši komunisté nemají za lubem nějaký gomulkovský kousek. A jakoby je viděl, jak Aristov ujištují, že je to naprosto vyloučené, oni, že věrní zůstanou. A Aristov znova zvedl tázavý zrak. Jo, co pak vý? a co lidé dole? A oni zase žádné strachy soudruhu Aristovovi. Tady se nic nehne. Copak jste nikdy neslyšeli o Švejkovi. To si jen tak představují, jak to asi mohlo být. Řekl bych jen jedno. Široký má právo mluvit sám za sebe, nemá právo dávat ujištění, že na čs. úseku zůstane klid, protože za žádného Čecha ani Slováka nemůže mluvit a tudíž nemůže ani ručit. Jak by taková ujištěování o zaručeném klidu na čs. úseku byla chabá, to ostatně vidíme z toho, jak vláda zkouší dirigovat reakci veřejnosti na maďarskou revoluci. To jsou ty známé různece o věrnosti k Sovětskému svazu objednané se shora. Všimni si, věrnost Sovětskému svazu přísluhají komunisté z Motorpalu v Jihlavě, z družstva v Horním Mýtu, Jičínský Agrostroj čili samé krcálky. Samé zastrčené kouty. Proč si nešli pro přísluhu do pražské Kolbenky, proč nevysílají přísluhu věrnosti dělníků z plzeňské Škodovky, kde je přísluhu věrnosti z pražské Avie, brněnské Zbrojovky, z jinonického MOTORLETU, protože si alespon odpovídám já, atmosféra je elektrisovaná. A kde je ve vzduchu elektřina mohou každou chvíli vyskakovat jiskry a potom blesky. Komunisté do té chvíle, co píši tato slova netroufli objednat přísluhu věrnosti z těchto dělnických pevností. Elektrické napětí ve vzduchu přitom neslábne. Vláda by chtěla, aby zaslábllo a rozšířuje falešné informace, jakoby v Maďarsku dávno už bylo po všem. V Maďarsku ve chvíli co toto píši ještě dálko není po všem, právě naopak. Co je na maďarské revoluci povzbuzující, to je právě to, že když už se zdá vyčerpaná, znova se vzchopí a bojuje. Jinými slovy bojovníci, kteří jsou vyčerpáni vystřídávají čerstvé posily. A když to my tady z dálky s napětím sledujeme pořád se mi vtírá na mysl jedno staré anglické přísluví: "Příliv a odliv na nikoho nečeká".

Tvůj Jaroslav.